משנה · אחרונים · הון עשיר · סדר מועד

הון עשיר על משנה חגיגה

רבי עמנואל חי ריקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הון עשיר על משנה חגיגה

רבי עמנואל חי ריקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הון-עשיר-על-משנה-חגיגה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ג 4
משנה ז 5
משנה ח 6
פרק ב 6
משנה ד 6
משנה ה 7
משנה ז 7
פרק ג 7
משנה א 7
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ד 8
משנה ח 8

פרק א

משנה א

חגיגה

חגיגה יש בה ג' פרקים, כנגד שלש רגלים. וע"ד הנסתר הוא חג דכולהו חגין מתחוגגין בה, ושלשה הם כידוע:

חוץ מחרש. אע"ג דמתניתין מפרשא בש"ס (דף ב:) בחסורי מחסרא דין השמחה כמ"ש התי"ט, מ"מ מיפרשא מתניתין שפיר על פי המסקנא כפי מה שפירשה הרב בלי שום דוחק, ואין אנו צריכין להאריך בזה, כמו שלא רצה הרב להאריך כדרכו בשאר המקומות ולומר חסורי מחסרא והכי קתני, מ"מ אתן טעם למה סתם התנא דין השמחה ולא פירשה, והוא לגלות דאין ראוי לשמוח יותר מדאי, כדכתיב (דברים טז, טו) והיית אך שמח. דאכין ורקין מעוטין הן (עי' ר"ה יז: וברש"י), שלא יבא על ידה לידי קלות ראש שנא' (תהלים ב, יא) וגילו ברעדה:

נשים ועבדים. שכיחי מכולהו ומשום הכי נשנו בלשון רבים, משא"כ אחריני. ואע"ג דקטנים נמי שכיח, משום דלא יכול לשנותם בלשון הנהוג במתניתין נשים ועבדים וקטנים, דהוצרך לומר שאינם משוחררים לדיוקא דש"ס (דף ד.) כמ"ש התי"ט, שנאו בלשון אחר הנהוג נמי במתניתין דהיינו חרש שוטה וקטן. ועוד דקטן ושוטה מחד טעמא נפקו כמ"ש הר"ב, ולאו היינו טעמא דנשים ועבדים:

והחגר. אע"ג דדמי למי שאינו יכול לעלות ברגליו, שנאו בין עבדים וסומא, לגלות לנו דאיירי אע"ג דדמו לחיגר, שהוא באחד מרגליו לבד כמו שהוכיח התי"ט במשנה אחרונה דפאה, והיינו שהעבד אינו אלא חציו משוחרר, והסומא היינו באחד מעיניו כמו שהוכיחו בש"ס (דף ב.) והביאם התי"ט:

משנה ג

עולות. מדלא קתני העולות כדקתני והשלמים בהא הידיעה, ש"מ דלא בעולות הידועים איירי, אלא בעולות סתם דהיינו מנדרים ונדבות, ואלו באות במועד דווקא, מכלל דהידועים דהיינו עולת ראייה באה אף בי"ט, וכל אלו באים מן החולין דאף הנדרים והנדבות באים מן החולין, והיינו מה שרצה התנא לאשמועינן בקיצור לשונו. ואין לטעות ולפרש מן החולין דומיא דבמועד, דלא קאי אלא אעולות סתם שהם נדרים ונדבות, שהרי תנן והשלמים בהא הידיעה והיינו שלמי שמחה שהם שלמים ידועים,

מן המעשר, מכלל דהעולות הידועים שהם עולות ראיה אינם מן המעשר, ובזה יובן החסרון, וטעמו כבר כתבתי דרצה התנא לרמוז לנו דעולות נדרים ונדבות אף הם באים מן החולין, ולא תני בפירוש עולות נדרים ונדבות, כדי שלא נטעה לומר דנדרים ונדבות היינו שלמים ושאף הם אינם קרבים אלא במועד, שהרי יכול להיות שיקרבו אותם אף בי"ט כשרוצים לצאת בהם ידי שלמי שמחה כדתנן לקמן ישראל יוצאים ידי חובתן בנדרים ונדבות. ואין לומר דלא היו קרבין שלמי שמחה כי אם במועד, שהרי שנינו בפ"ב משנה ג' בש"א מביאים שלמים וכו' ובה"א מביאין שלמים וכו'. ואע"ג דהתם פי' הר"ב שלמי חגיגה, כבר הוכיח התי"ט במשנה ד' פ"ב דביצה דלאו דווקא הוא אלא ה"ה שלמי שמחה. ואין לומר דלא התיר להקריבם בי"ט אלא היכא דלא באו מנדרים ונדבות, אבל כשהם נדרים ונדבות גזרו בהו אטו שאר שלמים של נדרים ונדבות שאינם לשמחה שהם אסורים לכ"ע, שהרי אין הדעת מכרעת שמי שאין לו כי אם נדרים ונדבות שהותר לו להקריבם לשלמי שמחה, שלא ישמח בהם בי"ט וישמח בחול המועד, שהרי כל הימים חייבים בשמחה כמ"ש התי"ט במשנה ו', ואינו מן הראוי שיעדיף המועד על הי"ט:

משנה ז

אם תאמר בגונב וגוזל. נקט עבירה זו, משום דדמי לבא על הערוה והוליד ממנה ממזר, שהממזר פרי העבירה הוא בעולם כמו הגזל ביד החוטא. ועוד שני עבירות אלו הושוו לאהדדי שאדם מתאוה להם ומחמדתן, כדתנן בפ"ג דמכות (מט"ו):

בגונב וגוזל. כנגד האונס והרצון דשכיחי בעבירה זו נקט להו, גוזל כנגד האונס, וגונב כנגד הרצון, כי גונב את לב האשה עד שתאמר רוצה אני, ושניהם אתו שפיר לחד אוקמתא דש"ס (דף ט:) דמוקי למתניתין באחד מן העריות חוץ מאשת איש, דבה דווקא הוליד אינו יכול לתקון, אבל לא הוליד יש לו תקנה. דלאוקמתא אחרינא (שם) דמתניתין איירי באשת איש, ליכא לאוקמי מתניתין אלא בדומיא דגוזל דהיינו אנסה דלא אסרה על בעלה, דברצון אפילו בלא הוליד אין לו תקנה. או אפשר לומר דכנגד תרויהו נקט להו התנא, גונב כנגד שאר כל העריות, דאפילו בגונב שהוא ברצון דבאשת איש הוא מעוות בלי הוליד, בשאר העריות אינו כן עד שיוליד, וגוזל כנגד אשת איש, דדוקא בגוזל דהיינו שאונסה, לא נקרא שאינו יכול לתקון עד שיוליד, אבל במפתה אותה ובועלה ברצון דהיינו גונב, אפילו בלא הוליד אינו יוכל לתקון שאוסרה על בעלה כדאיתא בש"ס (דף י.):

אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן מתחילה ונתעוות. מדלא כתיב עוות אלא מעוות, ש"מ שאילו לא נתעוות לא היה עוות מתחילה:

זה תלמיד חכם הפורש מן התורה. נראה דמסיפיה דקרא מפיק ליה דקאמר לא יוכל לתקון, ולא קאמר לא יוכל להתיישר שזה הוא הפך העוות, ותקון הוא יותר מיושר, והכי קאמר מדקאמר קרא מעוות ולא עוות, ש"מ שמתחילה לא היה עוות, אבל עדיין היינו יכולים לומר שלא היה מתוקן אלא מיושר, ואי הוה הכי הוה אתי שפיר לפרשו על מי שלא חטא שכל עוד שלא חטא נקרא מיושר כדכתיב (קהלת ז, כט) עשה אלקים את האדם ישר. ומשחטא נקרא מעוות, ובגונב וגוזל וכיוצא בו אפשר לו לחזור לישרותו במה שיחזיר למקומו מה שחטא משא"כ בבא על הערוה וכו' דא"א לו לחזור לישרותו כמאמר ר"ש בן מנסיא, ואי קרא איירי בכגון זה היה לו לומר לא יוכל להתיישר, אבל מדקאמר לתקון ש"מ שהתיקון הוא מה שאבד ע"י עוות זה, ואין זה אלא למוד התורה שעל ידו לא בלבד היה ישר כמו שבראו הקב"ה אלא אף מתוקן היה, וכשנתעוות ע"י פרישתו ממנה אינו יכול לתקון את עצמו כבראשונה, כי היא היא המלמדת לאדם דעת לשוב לקונו. ואפשר דמשום הכי לא כתיב להתקן דומיא דלהמנות, כי אפשר לו להתקן ע"י אחרים שילמדו לו הדרך אשר יעשה להחזיר העטרה ליושנה:

הפורש מן התורה. שפירש לא קתני אלא הפורש, שבתחילת פרישתו כבר נתקלקל, על כי דרך התורה להפרש ממי שפורש ממנה, כדכתיב (ירושלמי סוף ברכות, בשם מגילת חסידים) אם תעזבני יום יומים אעזבך:

משנה ח

היתר נדרים פורחים באויר. הא דלא כללם בהדי הלכות שבת ודומיו, תחת סוג הרי הם כהררים התלוים בשערה, משום דהיתר נדרים הם ממש פורחים באויר, שהרי על ידי דבור נתרים, והבל פה שעל ידו הקול יוצא והדבור נחתך הוא פורח באויר, ואע"ג דהנדר עצמו כמו כן הכי הוי מ"מ ההבל יוצא מפי הנודר, משא"כ הבל המתיר שאין הוא הנודר, והוא פורח באויר ולא בגוף המתיר ואעפ"כ נדרו מותר על ידו, וזה הוא החדוש:

פרק ב

משנה ד

בש"א יום טבוח וכו'. כתב הר"ב, אצטריך דלא תימא דבהא מודו בית שמאי, ש"ס (דף יז:). וצ"ל דהואיל ומחלוקת זה תלוי במחלוקת הראשון של ב"ש וב"ה, שעדיין לא היו יודעים איך נקבעה הלכה, עד שאח"כ בא בבא בן בוטא כדאיתא בירושלמי (ה"ג, דף י"ב.), משום הכי חש התנא לאשמועינן טעמא דב"ש:

מתלבש בכליו. לפי פי' התוספות (יז. ד"ה אין כהן) על פי הירושלמי (ה"ד יב:) פירושו הוא, שלא היה עובד באותו יום כשאר הימים, כדי שלא יצטרך ללבוש השמונה בגדים. הכי מפורש בתוספות ופשוט הוא, אף כי התי"ט קיצר בלשונו, דהא כ"ע ידעי דכ"ג עובד בשמונה בגדים ומבלעדם העבודה פסולה בו:

ומותרין וכו'. קתני לשון רבים, משום דקאי נמי איום טבוח דב"ש הנדחה מאסרו חג מלבד יום טבוח הנדחה משבת שהוא י"ט לכ"ע, זה הוא מ"ש התי"ט, ושלא לצורך הגיה המגיה בדבריו (אבל שנים) במקום ב"ש:

משנה ה

נוטלין לידים לחולין ולמעשר. אע"ג דהוי זו ואצ"ל זו, שנאם כסדר מעלתם לרמוז דמעלין בקדש, ומן התרומה אין להוכיח דלחומרא דאפילו בנגיעה ואי בעית אימא באכילה דפירי בעי נטילה, משא"כ בחולין ומעשר קתני לה, ומשום הכי אתי שפיר לשנותה בסוף:

משנה ז

בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה. כתב הרב, דחסר מעלה אחת, וה"ק בגדי פרושין מדרס לאוכלי מעשר, ובגדי אוכלי מעשר מדרס לתרומה, ע"כ. ובש"ס (דף יט:) תרי אוקמתות איכא בהא, וחדא מינייהו לא חסרי למתניתין, ואידך סבר דממש צריך לשנות הכי בפירוש, ה"ט דלא אמרינן בש"ס חסורי מחסרא והכי קתני, אלא אמרינן רב אחא בר אדא מתני ליה בסיפא חמש מעלות ומוקי לה וכו', דמלשון זה משמע דכך היתה גירסתו:

פרק ג

משנה א

שמטבילין. הקדים דיני טבילה לטומאה, לפתוח בטהרה:

אחורים וכו'. דומה לכלים בתוך כלים להכי שנאו אחריו, ואגבו סיים כל ענייני טומאת כלים, ואח"כ סיים ענייני טבילתם:

לא כמידת הקדש מידת התרומה שבקדש וכו'. שינה התנא סדרו, משום דלא אתי שפיר לא כמדת התרומה מדת הקדש דקטון נתלה בגדול, כלשון רז"ל במקומות אחרות, לא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, אע"ג דמפרשים תחילה מדת בשר ודם הגלויה לכל:

ובתרומה קושר. אם ירצה לכתחילה, וכ"ש שאינו צריך לנגב, ולא אצטריך לפרושי:

משנה ב

צריכים טבילה לקדש אבל לא לתרומה. סדרא דלא כמדת הקדש מדת התרומה נקט ואזיל:

ובתרומה אם נטמאה וכו'. הואיל ובטומאה דאורייתא בנגיעת יד אחת מטמא כל גופו, אין אנו מכירין חומרת הקדש אלא מן התרומה, דאם נטמאה אחת מידיו חברתה טהורה ובקדש מטביל שתיהם, משום הכי הקדימה:

ובקדש וכו'. לשון הרב, והוא שתשאר לחלוחית וכו'. פי' לפירושו, שנטמאו מחמת משקין, לאפוקי אם נטמאו בספר או כיוצא בו, דאין שם משקה:

מטביל שתיהן. שמא נטמאו שתיהן, וה"ט דלא תני בפירוש שתיהן טמאות. ועוד קמ"ל מאי דאיתא בתוספתא (ה"ה) והביאה התוספות (כד. ד"ה בחיבורין), המטביל ידו אחת מהן, כל הטהרות שעשה [ב]טהורה עד שלא הטביל את הטמאה טמאות, דבעינן שיטביל שתיהן:

משנה ג

אוכלין וכו'. הכא נקט תרומה קודם קדש, כדסליק במתניתין דלעיל:

האונן ומחוסר כפורים. לא ידענא אמאי הקדים אונן למחוסר כפורים, הואיל ובאונן יש רבותא יותר מבמחוסר כפורים, בין בחיוב טבילה לקדש בין בפטורה לתרומה כמ"ש הר"ב:

משנה ד

חומר בתרומה. מבקדש לא קתני, דמה שאין לו חומרא זו, מורה חומרתו יותר מן התרומה, שאפילו עם הארץ זהיר בו:

והביאו לו חבית של יין. סתם חבית גדולה היא, כדמשמע בההיא מעשה דר"א די"ט דאמר לכת שניה הללו בעלי חביות (ביצה טו:), וצריכים שנים להביאה אע"פ שאין לה אלא בעל אחד, לכך קתני והביאו לשון רבים, דלא כמו דקתני בסיפא לא יקבלנה ממנו, וכן אבל מניחה לגת הבאה, לשון יחיד, ונחה בזה הרגשת התי"ט:

משנה ח

כיצד מעבירין וכו', **אחר הרגל**. ואומרין להם וכו', ברגל. ואעפ"כ שנאו אחריו, לומר דלא כל הכלים המקבלים טומאה היו מטבילין בהעברה זו, כי על אלו השנים היו אומרין וכו':

יש להם. היו להם לא קתני, אלא יש להם, רמז רמז לנו שמה שהיה הוא שיהיה בבנין בית המקדש במהרה בימינו:

חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת. פי' התי"ט, מזבח הנחשת של עתיד. ומלבד ההכרח שהכריח לזה, לשון המשנה נמי מוכיחו דקתני מזבח הנחשת אחר מזבח הזהב, אע"ג דמזבח הנחשת מפורש ומזבח הזהב ממנו למד:

חגיגה מתחיל בהא ומסיים בנון, הרי הן, כי כן אמרו רז"ל (שמו"ר פט"ו ז) על פסוק (במדבר כג, ט) הן עם לבדד ישכון. שאותיות הן אין להם בת זוג אלא הם יושבים לבדן, וכן הם ישראל שבגוים לא יתחשב, ובשמחתו לא יתערב זר, אלא הם לבדם שמחים וחוגגים:

סליק מסכת חגיגה. בשמחה ולא בתוגה:

כי תשחק בעת לשחוק כשושן תהי סוגה.

אל תפר ברית וחוק בראייה וחגיגה:

סליק ונשלם סדר מ"ועד וגב"ור בארץ הן תהיה.

אם בע"תך שהוא עת מועד פירוש יצח"ק אך עמך יהיה: